blauzdikaulio ašmenimis į kapo vidų gulėjo įmovinis kirvis. Ties žąsto kaulo viduriu rastas geležinis lazdelinis smeigtukas. Visi trys 1978 m. ištirtieji kapai datuojami III-IV a.

Stasys Patkauskas

PLAUČIŠKIŲ PILKAPIŲ (PAKRUOJO RAJ.) TYRINĖJIMAI 1978 METAIS

PKI 1978 m. tyrinėjo pilkapyną Plaučiškių kaimo Š dalyje, "Ąžuolo" kolūkio gamybiniame centre. 150-200 m nuo pilkapyno į V eina vieškelis Šeduva-Rozalimas, o apie 0,5 km nuo pilkapyno į R teka Daugyvenė. Pilkapynas yra plačioje smėlingoje kalvoje. XVI-XVII a. jis atsidūrė kaimo kapinaičių teritorijoje.

Plaučiškių pilkapynas seniai žinomas. 1910 m. bandė jį kasinėti J. Basanavičius. 1978 m. ištirti išlikę 7 pilkapiai ir 100 m^2 plotas tarp dviejų pilkapių.

Pilkapiai yra 5-10 m atstume vienas nuo kito maždaug 0,4 ha plote. Jie supilti iš aplinkinio grunto - šviesaus smėlio ant buvusio žemės paviršiaus, kuris tik pabarstytas pelenais ir anglimis. Pilkapiuose Nr. 4 ir 5 akmenų vainikų viduryje ant pagrindo rasti ugniavietių likučiai, o pilkapyje 2 ugnis kūrenta šalia vainiko akmenimis apdėtoje ugniavietėje. Sampilai žemo pusrutulio formos, 1-1,25 m aukščio. Skersmuo svyruoja nuo 7 m (pilkapis Nr. 5) iki 16,5 m (pilkapis Nr. 6). Pilkapių Nr. 4 ir 5 sampilai nustumdyti, jie tesiekė tik 0,35-0,4 m aukščio. Sampilai prie pagrindo apdėti akmenų vainikais. Pilkapių Nr. 2, 4 ir 5 vainikai

beveik taisyklingo apskritimo formos, 7-7,25, 4,4-5,8, 5,9 m skersmens vidinėje pusėje ir 8,25-9, 5,6-7,4, 6,6 m - išorinėje pusėje. Pilkapis Nr. 7 po vienu sampilu, kuris 9x17 m dydžio, turi du vienas greta kito nesujungtus apskritus vainikus. Vienas 6,25-7 m skersmens vidinėje pusėje ir 7-7,5 m išorinėje, o kitas - apardytas, PV-ŠR kryptimi vidinėje pusėje 6,75 m, o išorinėje - 7,5 m skersmens. Pilkapio Nr. 6 akmenų vainiką sudaro 6 puslankiai, sujungti tarpusavyje. Jie vidinėje pusėje yra iki 5,5 m skersmens, išorinėje - 6,5 m.

Akmenų vainikai krauti 1-2 eilėmis, 1-2 aukštais (pilk. Nr. 1, 2, 4, 5 ir 7) arba 3-6 aukštais (vyrauja 3-4, pilk. Nr. 6) ir vietomis siekia 1,1 m aukštį. Pilkapyje Nr. 3 ir pilkapio Nr. 4 V krašte mažesniais akmenimis apdėta visa apatinė sampilo šlaito dalis.

Pilkapiuose atidengta 15 IV-V a. kapų. Pilkapiuose Nr.1 ir 2 rasta po 2 to laikotarpio kapus, pilkapyje Nr. 6 - net 9 kapai, o pilkapyje Nr. 7 - tik 1 kapas. Dar vienas šio laikotarpio kapas rastas plote tarp pilkapių Nr. 3 ir 7. Likusiuose pilkapiuose aptikti tik atsitiktiniai IV-V a. radiniai, rodantys, jog juose kapai suardyti.

Mirusieji laidoti nedeginti. Griaučiai išlikę prastai. Laidota skobtiniuose karstuose (pilk. Nr. 6, k. 2, 3) ir be jų. Mirusieji guldyti aukštielninki ištiestoje padėtyje, galva į V, PV, Š., ŠR, PR. Rankų padėtis įvairi. Jos sudėtos ant dubens, juosmens arba sulenktos smailiu kampu ir sudėtos ant krūtinės pečių srityje. Pastaroji padėtis vyrauja.

Griaučiai dažniausiai randami ant pagrindo (pilk. Nr. 1,

k. 1; pilk. Nr. 3, k. 1, 2; pilk. Br. 6, k. 7, 8, 9; pilk. Nr. 7, k. 1), rečiau - žemiau pagrindo (pilk. Nr. 1, k. 3; pilk. Nr. 6, k. 2, 3) arba sampile (pilk. Nr. 6, k. 1, 5, 6, 10).

Iš 15 IV-V a. kapų 5 skirtini moterims, 2 - vyrams, 5 - vaikams, 1 - paaugliui iki 18 metų amžiaus ir dviejuose kapuose griaučiai neišliko.

Įkapes sudaro darbo įrankiai ir papuošalai. Vyrų kapuose rasta geležinė peikena, akmeninis galąstuvas, pjautuvo dalis, žalvarinė juostinė apyrankė. Paauglio kape (pilk. Nr. 6, k. 10) aptiktas pjautuvas, siauraašmenis kirvis ir lankinės segės galvutė. Dar 5 panašūs kirviai rasti atsitiktinai. Moterų ir vaikų kapuose rasta darbo įrankių - pjautuvų truputį į viršų palenktomis viršūnėmis, yla, akmeninis verpstukas ir papuošalų - trys gintariniai karoliai, žalvarinė šaukštinė antkaklė, juostinės, storėjančiais daugiakampio pjūvio ir plonėjančiais galais apyrankės, geležiniai lazdeliniai smeigtukai, žalvarinis žiedinis antsmilkinis, žalvarinės įvijos.

Pilkapiuose dar kartą laidota XVI-XVII a. Atkasti 76 to laikotarpio kapai: pil' Nr. 1 - 1, pilk. Nr. 3 - 23, pilk. Nr. 4 - 18, pilk. Nr. 5 - 2, pilk. Nr. 6 - 6, pilk. Nr. 7 - 19 ir plote I - 7. Osteologinės medžiagos lyties ir amžiaus diagnostiką atliko VVU Medicinos fakulteto doc. Gintautas Česnys. Paaiškėjo, kad 24 kapuose buvo palaidoti vyrai, 31 - moterys, 13 - vaikai, 5 - paaugliai ir 3 kapuose griaučių buvo tik menki likučiai.

XVI-XVII a. mirusieji laidoti aukštielninki, galva į V arba su nedideliais nukrypimais į PV ar ŠV. Rankų padėtis

įvairi. Kapai aptikti 0,3-1,25 m gylyje nuo žemės paviršiaus. Daugiausia laidota be karstų, rečiau - lentiniuose ar skobtiniuose karstuose.

Įkapes sudaro peiliai, žalvariniai juostiniai ar su išplatinta priekine dalimi žiedai, sagtelės, žvangutis, bato apkaustai ir kt. 15-oje kapų rasta monetų. Dėta po 1-10 monetų į kapą. Tarp jų yra Aleksandro ir Žygimanto Augusto denarai, Zigmanto Vazos Lietuvos ir Rygos šilingai, Prūsijos Georgo Vilhelmo šilingai, Švedijos valdovų Gustavo II Adolfo pusantrokas ir šilingai, Kristinos ir Karolio X Gustavo Rygos ir Livonijos šilingai. Monetos dėtos galvos srityje, prie rankų, ant dubens. Jos rastos pavieniui ir kartu su odinių ar medžiaginių piniginių liekanomis.

Algimantas Bliujus

EITULIONIŲ (TRAKŲ RAJ.) PILKAPIŲ TYRINĖJIMAI 1978 IR 1979 METAIS

Eitulionių pilkapynas yra ŠV dalyje, apie 260 m į Š nuo keliuko Žydiškės-Migliniškės, ariamame lauke. Nors pilkapiai ir yra lauko pakraštyje, bet ŠR pilkapyno dalyje esantys pilkapiai dar neseniai buvo ardomi ir jiems tebegresia sunaikinimas. Todėl Trakų istorijos muziejus ištyrė 9 pilkapius ŠR pilkapyno dalyje (1978 m. - 4, o 1979 m. - 5).

Pilkapyne 1978 m. buvo tik 21 pilkapis. Jie sudarė gana kompaktišką grupę. Sampilai nuo 3 iki 12 m skersmens, 0,3-1,5 m aukščio. Beveik visų pilkapių sampilai, ariant lauką, tapo ovalo formos.

Visų tyrinėtų pilkapių sampilai smarkiai apardyti. Jie